

Geréb Zsolt

A keresztyének társadalmi felelőssége az 1Pt 2,11–17 alapján

A keresztyének társadalmi felelősségéről Péter első levele az ún. házitáblákban beszél, amelyek a levél második részét képezik (2,11–4,11). Ezekben az intelmekben összefoglalja azokat az erkölcsi elveket, illetve magatartásformákat, amelyek a keresztyének felelős életvitelére vonatkoznak. Az erkölcsi tanításokat csak akkor érthetjük helyesen, ha figyelembe vesszük azt a szövegkörnyezetet, amelybe a levélíró beágyazta azokat. Ezért a levél strukturális felépítését kell szemügyre vennünk. A szerző, aki a Péter apostol nevében ír, a levél első részében (1,1–25) a keresztyének kiválasztásáról, isteni elhívásáról, majd újjászületésük eseményéről beszél, amely a keresztség felvételekor ment végbe. A keresztyének új élete Jézus Krisztus megváltó tettének gyümölcse. Ez a struktúra megfelel Pál apostol leveleinek beosztásával, amelyekben először az üdvösség eseményéről (indicativus), majd az új életben való járás parancsáról (imperativus) olvasunk. A tanítványok azonosságának meghatározása után (2,9–10) a szerző részletesen leírja, hogy mit jelent Krisztus követése a mindennapi életben (2,11–4,11).

Ebben a tanulmányban a házitáblák első részével foglalkozunk, amely egy általános bevezetőből (2,11–12) és konkrét buzdításokból áll (2,13–17). Ezekben az író részletesen kifejti, miként kell élnie a keresztyéneknek az államban.¹ Péter első levele nemcsak a magán- és a gyülekezeti élet világát tartja szem előtt (3,1–7; 4,7–11; 5,1–5), hanem kitér arra is, hogy az újjászületett keresztyének miként viszonyuljanak a világi rendekhez, és hogyan illeszkedjenek be azoknak működésébe. Tehát Péter első levelének szerzője szerint

---

¹ A házitáblák irodalmi háttéréről és szociáletikai jelentőségéről ld. Wibbing, S.: *Die Tugend und Lasterkatalogen im Neuen Testament*. BZNW 25. Töpelmann, Berlin 1959, 71. skk. Goppelt, L.: *Der Erste Petrusbrief*. KEK XII/1–8. Auflage. Vandenhoeck & Rupprecht, Göttingen 1978, 163–179. (Exkurs: *Die Ständetafeltradition*.) Pokorny P.: *Der Brief des Paulus an die Kolosser*. ThHKNT 10/I. EVA, Berlin 1988, 149–152. Lohse, Ed.: *Die Briefe an die Kolosser und an Philemon*. KEK. IX/2. Vandenhoeck & Rupprecht, Göttingen 1968, 220–221. Sellin, G.: *Der Brief an die Kolosser*. KEK 8. Vandenhoeck & Rupprecht, Göttingen 2008, 426–433.

Krisztus követői nem helyezkednek szembe világi felsőbbiséggel, amint azt a korabeli zélótamozgalom hívei tették, nem is vonulnak ki a társadalomból, amint az a qumráni esszénusok közössége esetében történt, hanem készek voltak együttműködni a világi intézményekkel.

Mivel indokolja Péter első levele a keresztyének felelős magatartását a világi intézményekben? Miben áll az együttműködés sajátossága? Miben egyezik, illetve különbözik Péter első levelének erre vonatkozó tanítása A római-akhoz írt levél és a Jelenések könyve szemléletétől? Mi indokolja ezt a sajátos viszonyulást? A kijelölt szakasz magyarázata ezekre a kérdésekre keresi a választ.

Bevezetés.

Tisztességesen éljetez a pogányok között! (2,11–12)

Fordítás

11. *Szeretteim, kérlek titeket mint jövevényeket és idegeneket: tartózkodjatok a testi vágyaktól, amelyek a lélek ellen harcolnak.* 12. *Tisztességesen éljetez a pogányok között, hogy ha valamivel rágalmaznak titeket mint gonosztevőket, a ti jó cselekedeteiket látva, dicsőítsék Istent a meglátogatás napján.*

Elemzés

Ezek a buzdítások mind irodalmi, mind tartalmi szempontból szoros kapcsolatban állnak a Kol 3,18–4,1 és Ef 5,2–6,9, illetve az 1Tim 2,8–15 és a Tit 2,1–10a házitábláival. A házitáblák eredete a sztoikus filozófia erkölcsi tanácsaiban keresendő. Az újszövetségi írók úgy alkalmazták ezeket a világi intelmeket, hogy az *Úr akarata* szerint buzdították példamutató életre a hívőket, és ezzel adtak keresztyén jelleget az erkölcsi tanításoknak. Péter első levelének az a sajátossága, hogy nem az egyén családon belüli viselkedését tárgyalja először, hanem a társadalom külső rendjén, az állam intézményén belülit. A sorrendi változás egyik oka a hívők helyzetében keresendő: jövevény voltuk miatt szükséges volt a felsőbbiség iránti lojális viszonyulás hangsúlyozása. A másik ok az a sok megaláztatás és szenvedés, amelyet a keresztyéneknek méltatlanul kellett elviselniük ellenséges környezetük részéről. A levélíró szerint ezt a helyzetet úgy lehet ellensúlyozni, hogy a gyülekezet tagjai tisztességesen élnek a pogányok között (2,12), és nem rosszal fizetik vissza a

rosszat (2,23). Mindez arra mutat, hogy a missziói és az apologetikai szándék határozza meg a házitáblákat.²

Miután a címzés jövevényeknek nevezi a keresztyéneket (1,1), a 2,11-ben ismét hangsúlyozza ezt, és a szentségtörvényben előírt kötelességeik teljesítésére buzdítja őket. Az egymást kiegészítő két mondat negatív, majd pozitív formában summázza a hívó ember magatartását a társadalomban.

Magyarázat

11. vers

A *szetterteim* (ἀγαπητοί) megszólítás egy új szakasz kezdetére utal. A megszólításnak keresztyén kicsengése van. A hellenista zsidó iratokban nem találkozzunk használatával.³ Az újszövetségi levelek többször élnek ezzel a bensőséges megszólítással (Róm 12,19; 1Kor 10,14; 1Thessz 2,8; Zsid 6,9; Jak 1,16. 19; 1Pt 4,12; 2Pt 3,1; 1Jn 2,7). Tartalmilag a megszólítás arra a testvéri szeretetre vonatkozik, amelyre az 1,22 buzdította a gyülekezet tagjait, illetve arra az atyai szeretetre, amellyel Isten fordult a hívók felé (Róm 1,7). Ugyanakkor utal Isten kiválasztó tetteire (1,1; 2,9) és irgalmára, amely a gyülekezet közösségének az alapja (2,10).

A *παρακαλῶ* – *kérlek titeket* felszólítás a parainézisek kezdetére jellemző, és ez az intelmek buzdító, útmutató, bátorító és vigasztaló szándékát fejezi ki.⁴ A levélszerző itt fordul először személyesen a címzettekhez. A következő két szó a keresztyének *jövevény* és *idegen* voltára vonatkozik. Az 1,1-ben ezzel a két szóval nevezte meg a címzettek azonosságát. E két szociológiai kifejezés által arra emlékeztette a kis-ázsiai tanítványokat, hogy vállalniuk kell idegen mivoltukat és a másságukat a szétszórtságban, a többségi pogány társadalomban. A bevándorlókkal szemben minden társadalom bizalmatlanságot tanúsított. A jövevényeket nehezen fogadták be az 1. századi Római Birodalom városaiban. A polgárjog megszerzése szinte lehetetlen volt az idegenek számára. Hogyan lehet elviselni a jövevényesség állapotát? Erre a kérdésre az író a 1,17-ben felel: [isten]félelemmel töltsétek be jövevényeségetek idejét. Ez pedig azt

² Feldmeier, R.: *Der erste Petrusbrief*. ThHNT 15/I. EVA, Leipzig 2005, 102–105. (Exkurs 8: *Der Kontext der Ermahnungen zur Unterordnung*.)

³ Ld. Goppelt, L.: *i. m.* 157.

⁴ Ld. Schmitz, O.: *παρακαλέω, παράκλησις* címszó. In: Kittel, G. – Friedrich, G. (szerk.): *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*. [ThWNT] Band V. W. Kohlhammer Verlag, Stuttgart–Berlin, Köln–Mainz 1966, (790–798) 793.

jelenti, hogy a jövevényiség nemcsak átmeneti állapot az üdvösséget váró gyülekezeti tagok számára, hanem erkölcsi felelősség is: az Isten előtti számadás kötelessége.

Erre a felelős életvitelre vonatkozik az általános felszólítás: *tartózkodjatok a testi vágyaktól* (σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν), *amelyek a lélek ellen harcolnak*. A testi vágyak megakadályozzák az embert abban, hogy engedelmeskedjék a szentség törvényének. Ez a vers Pál apostolhoz hasonlóan beszél a testi vágyakról. Az *érzéki kívánságok* olyan külső hatalom eszközei, amely arra törekszik, hogy elszakítsa az újjászületett hívőket Istentől, illetve hogy elfordítsa őket a Lélek szerinti járástól (Gal 5,17). A kis-ázsiai hívek a pogányok életformáját követték megtérésük előtt: a testi vágyak, a bűn fogságában éltek. A szerző a 4. részben sorolja fel a legfontosabb érzéki kívánságokat (4,3). Ebben a versben csak általánosságban említi őket. Pál apostol szintén azt kéri a makedóniai tanítványoktól, hogy *tartózkodjanak a paráznaságtól* (1Thessz 4,3), mert Isten azt akarja, hogy szentül éljenek a házasságban. Hasonló felszólítást olvasunk a 2,1-ben: *Levetve minden gonoszságot...*, azaz távolítsák el mindazt a rosszat, bűnös indulatot, amely akadályozza az új életben való járást.

Feltűnő a test (σῶξ) és lélek (ψυχή) szembeállítás, amely idegen a Biblia emberképétől. Sem az Ószövetség, sem az Újszövetség nem állítja ellentétbe az anyagi természetű testet a szellemi természetű lélekkel mint magasabb rendű valósággal. Pál apostol azt tanítja az emberről, hogy Isten mind a lélekben, mind a testben munkálkodik. De a sátán is ezen a két területen kísérti meg az embert.⁵ Ezért írja a 2Kor 10,3-ban: *testben élünk, de nem test szerint hadakozunk*.

A dichotomikus szemlélet a Kr. u. 1. században kezdett elterjedni a platóni filozófia hatására. A zsidóság a diaszporában került kapcsolatba ezzel a hellenista látásmóddal. Péter első levelének szóhasználatát a hellenista zsidóság szóhasználata befolyásolta. A 11. vers. bizonyos mértékben ezt a szemléletet tükrözi, amikor a *testi kívánságok lélek elleni harcáról* beszél.

Hogyan beszél a levél a testről és a lélekről? A test önmagában nem rossz: az ember halandóságát, esendőségét jelzi (1,24; 3,18). Pál apostol leveleiben a *test* (σῶξ) és a *testi* (σαρκικός) szavak a földi, a természeti valóságra vonatkoznak, amelyek lehetnek jó vagy rossz, egészséges vagy beteg. Az ember akkor cselekszik helytelenül, ha minden bizodalmát a testi, földi erőbe veti (Jer 17,5: *Átkozott az a férfi, aki emberben bíz, és testi erőre támaszkodik, az Úrtól*

---

⁵ Schweizer, Ed.: *Der erste Petrusbrief*. Zürcher Bibelkommentare NT 15. Theologischer Verlag, Zürich 1998, 49.

pedig elfordul szíve!). Helyesen pedig akkor jár, ha Istenben bízunk, és az ő kegyelmére támaszkodunk (2Krón 32,8; Zsolt 56,5; Gal 3,2–3; Fil 3,4–7).

Péter első levelében a lélek (ψυχή) a személyes élet központja, az *én*, aki üdvösséget nyer Istentől (1,9.22; 2,25; 3,20). E lélek ellen harcolnak az érzéki kívánságok. Vajon a látható és láthatatlan valóság közötti különbségről volna-e szó? Ed. Schweizer úgy vélekedik, hogy a levélíró nem az ember belső harcáról beszél (ld. Róm 7,14–24), hanem kétfajta életformát állít szembe: az egyiket az érzéki kívánságok vezetik, a másikat pedig Isten akarata. Tehát Péter első levelének intelme azt tanácsolja a kis-ázsiai hívőknek, hogy ne a pogányok életmódját kövessék jövevénységük ideje alatt, ugyanakkor ne forduljanak el és ne szigetelődjenek el a világtól, amint azt a holt-tengeri közösség tagjai tették, hanem az adott város intézményeiben éljenek Krisztusnak, illetve Istennek engedelmességet élvező életet.

12. vers

A negatív intellem után egy pozitív következik: *Tisztességesen éljétek a pogányok között...* Ez a buzdítás vörös fonalként húzódik végig a levél erkölcsi tanításán,⁶ és először az 1,15–18; 2,15–16; 3,1–7 szakaszokban tűnik fel.

A görög szövegben a καλή ἀναστροφή jelzős szerkezet fejezi ki a *jó magaviseletet*. Egyes fordítások, mint például a Masznyik Endréé a *példás életet éljétek* átültetést tartják megfelelőnek.⁷ Milyen mércének kell megfelelniük a keresztyén tanítványoknak a mindennapi életben? Az író az 1,15-ben ad választ erre a kérdésre: *magatartásotok* feleljen meg az Istentől, a Szenttől kapott elhívásnak, azaz *szent legyen*, és az ószövetségi háttérű szentenciát a hellenista görög világ fogalmaival fejezi ki: καλὰ ἔργα (2,12), ἀγνή ἀναστροφή (3,2), ἀγαθοποιεῖω (2,15.20; 3,6.17), amelyeket átvesznek a többi újszövetségi könyvek (Mt 5,16; Jn 10,32–33; 1Tim 5,10.25; Tit 2,7.14).⁸ Az erkölcsi normák vonatkozásában bizonyos konszenzus létezett a keresztyének és az 1. századi pogány világ között. Pál apostol leveleiben hivatkozást találunk erre a meggyezésre (Fil 4,8; Róm 2,14–15). Annak ellenére, hogy Krisztus tanítványai tiszteletben tartották ezeket az erkölcsi követelményeket, a kívülállók mégis bírálták viselkedésüket. Ennek az volt az oka, hogy a keresztyének nem

⁶ Ld. Goppelt, L.: *i. m.* 159.

⁷ *Új Testamentum. Vagyis a Jézus Krisztusban, a mi Urunkban kötött Új Szövetség Szent Írása.* Ford. Masznyik Endre. Nyomatott a Magyar Királyi Belügyminisztérium kísérleti nyomdájában. Budapest 1925 (magánkiadás).

⁸ Grundmann, W.: καλός címszó. In: *ThWNT* III. (1967), 547–553.

vettek részt azokon a pogány jellegű tivornyákon, féktelen dorbézolásokon, amelyeket a Római Birodalom városai rendeztek a világi és kultuszi ünnepeken (4,4). Távolmaradásukat gőgös különködésnek, visszahúzódnak tekintették, és ezt az elitista távolságtartást úgy értelmezték, mint a többségi társadalom iránti megvetést. Rosszallásukat pedig úgy fejezték ki, hogy alaptalan vádakkal illeték Krisztus követőit, és gonosztevőknek (κακοποιοίς) nevezték őket. De nem csupán rossz színben tüntették fel őket, hanem mint közrendet felforgató bűnösöket (4,15) hurcolták őket a bírák elé, amint az Pál apostollal is történt missziói útjai idején (ApCsel 13,45; 18,6). A római történírók feljegyezték a pogány világ keresztyénellenes kijelentéseit: „a keresztyének az emberiség ellenségei”, „káros, új babonának hódoló népség”.⁹ Ismeretes, hogy Néró a keresztyéneket vádolta Róma felgyújtásával. A rágalmazás azonban alaptalannak bizonyult. Mindezek azt igazolják, hogy az 1. század második felében a pogány világ ellenséges magatartást tanúsított a keresztyénekkal szemben. A keresztyéneknek viszont azzal kell válaszolniuk mindezekre, hogy bebizonyítják a vádak ellenkezőjét. A példamutató életre felszólító buzdítás célja nemcsak az, hogy felmentést nyerjenek az alaptalan rágalmak alól, hanem az is, hogy megváltoztassák a kívülállók véleményét. A jó cselekedeteiket *szemlélve* (ἐποπτεύω; part. praes.) elvezessék őket Istenhez és nevének dicsőítéséhez. L. Goppelt szerint ebben az esetben nemcsak külső megállapításról beszélhetünk, hanem olyan lelki, hitbeli látásról, amelyről János evangéliumában olvasunk a vakon született ember meggyógyításáról és hitrejutásáról szóló történetben (Jn 9,39).¹⁰ A levélíró a következő részben konkrét példával is szemlélteti a változást. Amikor a hitetlen férj *látja, szemléli*¹¹ keresztyén férfi feleségének istenfélő és tiszta életét (ἀγνή ἀναστροφή), engedelmes viselkedését, jobb belátásra tér, és eljut az Istenben való hitre (3,1–2). Íme, a tisztességes életvitel missziói célja. Jézus a Hegyi Beszédben int hasonló szándékkal a *jóettek* (τὰ καλὰ ἔργα) gyakorlására: ...*lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat* (Mt 5,16).

Valószínű, hogy a levélíró az ósgyülekezet szóbeli vagy pedig írott hagyományából merítette ezt az intelmet.¹² Mindkét buzdítás ugyanazokkal

⁹ Ld. Tacitus: *Annales* 15,44. Suetonius: *Császárok élete*, VI,16 (Néró).

¹⁰ Ld. Goppelt, L.: *i. m.* 160–161.

¹¹ Az ἐποπτεύω ige csak kétszer fordul elő az Újszövetségben, az 1Pt 2,12-ben és a 3,2-ben.

¹² Ld. Best, E.: I Peter and the Gospel Tradition. In: *New Testament Studies* 16 (1969/70) 95–113. Brox, N.: *Der erste Petrusbrief*. EKK XXI. Benziger/Neukirchener

a kifejezésekkel sürgeti Jézus követőinek példamutató életét. Az eltérések azt a sajátos gyülekezeti helyzetet jelzik, amelyben a hitvalló bizonyágtétel elhangozhatott. A közös szóhasználat a közös teológiai szándékról tanúskodik. Mindkét esetben kiemelt fontossága van az etika és a misszió, illetve az erkölcs és az eszkatológia kapcsolatának. Az utóbbira a *meglátogatás napja* (ἡμέρα ἐπισκοπῆς) szószerkezet utal. Az ószövetségi eredetű szónak kettős jelentése van.¹³ Először az isteni számonkérés napjára utal, a végső ítéletre. (Ézs 10,3: *De mit tesznek majd a megtorlás [meglátogatás] napján, amikor megjön meszsziről az ítéletidő?*)¹⁴ Másodsor arra a napra, amikor Isten kegyelmesen tekint az ő népére (1Móz 50,24–25). A *meglátogatás napja* az Újszövetségben Jézus jövetelére (Lk 1,68), illetve Jeruzsálem meglátogatására (Lk 19,44) vonatkozik.¹⁵ Egyes kutatók szerint a szószerkezet itt jövő idejű értelemmel bír,¹⁶ mások pedig jelen idejű jelentés mellett állnak ki.¹⁷ Ha az egész levél összefüggésében gondolkozunk, akkor a *meglátogatás napját* az ítélet napjára vonatkoztathatjuk. Ha pedig azt tartjuk szem előtt, hogy a 12. vers a Mt 5,16-tal mutat irodalmi és tartalmi rokonságot, akkor a jelen idejű értelmezést fogadjuk el. A szószerkezet arra az időre utal, amikor Isten majd rátekint a pogányokra, és ők is Krisztushoz térnek. Megtérésükhöz a keresztyének tisztességes élete is hozzájárult. Mindkét magyarázat összhangban áll a levél gondolatmenetével.¹⁸ A kívülállók a választottak jó cselekedetei alapján fogják dicsőíteni Istent. Ez a meggyőződés egyre hangsúlyosabbá válik a Pásztori levelekben és Jakab episztolájában.

Verlag, Neukirchen-Vlujn 1979, 113. Schelkle, K. H.: *Die Petrusbriefe. Der Judasbrief.* Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament XIII/2. Herder, Freiburg 1970, 70.

¹³ Beyer, W. H.: ἐπισκέπτομαι, ἐπισκοπέω, ἐπισκοπή κτλ. címszó. In: *ThWNT* II. (1967), (595–619) 602.

¹⁴ Hasonló értelemmel ld. még: Jer 6,15; 10,15; 11,23; JSirá 18,20.

¹⁵ Hasonló jelentéssel ld. még: SalBölcs 4,15; Lk 1,68.

¹⁶ Unnik, Wilhelm C. van: The Teaching of the Good Works in I Peter. In: *New Testament Studies* 1 (1954/55), 92–110. Brox, N.: *i. m.* 115. Best, E.: *i. m.* 112. Feldmeier, R.: *i. m.* 100.

¹⁷ Kálvin János: *A Katolikus Levelek magyarázata. Péter első levele.* A Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest 2013, 70. Beyer, W. H.: *i. m.* 603–604.

¹⁸ L. Goppelt ambivalensnek, kettős értelműnek tartja a kijelentést, ld. Goppelt, L.: *i. m.* 161.

A keresztyének és az állam (2,13–17)

Fordítás

13. Engedelmeskedjete minden emberi rendnek az Úrért, akár a királynak mint legfőbb hatalomnak, 14. akár a helytartóknak, mint akiket ő küld a gonosztevők megbüntetésére és a jót cselekvők megdicsérésére. 15. Mert Isten akarata az, hogy jót cselekedve némissátok el az értelmetlen emberek tudatlanságát, 16. mint szabadok: nem úgy, mint akik a szabadságot a gonoszság takarójául használják, hanem mint Isten szolgálói. 17. Mindenkinek adjátok meg a tiszteletet, a testvéreket szeressétek, az Istent féljétek, a királyt tiszteljétek.

Elemzés

A házitáblák első intelme a világi felsőbbtség iránti engedelmes magatartásra buzdít. Péter első levele abból a hagyományanyagból merített, amely Jézus állásfoglalását tartalmazza a császári adófizetés kérdésében (Mk 12,14–17; Mt 22,15–22; Lk 20,20–26). Tartalmi és formai szempontból közel áll Pál apostol, illetve a páli iskola tanításához (Róm 13,1–7; 1Tim 2,1–3; Tit 3,1–3). Különös jelentőségük van a Római levél párhuzamos intelmeivel való meg egyezéseknek és az azoktól való eltéréseknek.¹⁹

Magyarázat

13. vers

Az intellem alaphangját az *engedelmeskedjete* (ὕποταγητε) felszólítás határozza meg, amelynek szó szerinti fordítása: *rendeljétek (vessétek) alá magatokat!* (2,18; 3,1)²⁰ Ugyanezzel a felszólítással inti a rabszolgákat és az asszonyokat uraik, illetve férjeik iránti szófogadó viselkedésre. Az államot és annak előjáróit *emberi rendnek*, azaz *emberi intézménynek* nevezi, és ezért – akárcsak a

¹⁹ Goldstein, H.: Die politischen Paränesen in 1Peter 2 und Röm 13. In: *Bibel und Leben* 14 (1973), 88–104. Herzer J.: *Petrus oder Paulus? Studien über das Verhältniss des Ersten Petrusbriefes zur paulinischen Tradition*. WUNT 103, Mohr Siebeck, Tübingen 1989, 227–244. Schrage, W.: *Die Christen und der Staat nach dem Neuen Testament*. Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, Gütersloh 1971, 63–68.

²⁰ Ld. ὑποτάσσω címszó. In: Varga Zsigmond J.: *Újszövetségi görög–magyar szótár*. Kiadja a Magyar Bibliatanács megbízásából a Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya. Budapest 1992, 970–971. Dellings, G.: ὑποτάσσω címszó. In: *ThWNT IX*. (1969), (40–47) 46.

római császárkultusz ideológiájának – a világi felsőbbségnek sem tulajdonít vallási méltóságot. A lojális magatartást nem azért kell gyakorolni, mert a királyt istenként kellene tisztelni, hanem az *Úrért* (διὰ τὸν κύριον). Mit jelent ez a διὰ τὸν κύριον szókapcsolat? A kérdésre a 15. vers ad választ: az engedelmességet *Isten akarata* szerint kell tanúsítani. Az *Úr akarata* pedig az, hogy *tisztességesen éljenek* a pogányok között (2,12). A példamutató élethez hozzátartozott az állam intézményének elfogadása és törvényeinek tisztelete. Feltűnő, hogy – a Római levél intelmével szemben – nem nevezi a *királyt* (βασιλεύς) *Isten szolgájának*, akit *félelemmel* kell tisztelni (Róm 13,7). A királyi címet a Római Birodalomhoz tartozó keleti országok uralkodói viselték. Szövegünkben a cím a római császárra utal. A félelem csak Istent illeti meg (2, 17). Személyét nem azért kell tisztelni, mert hatalmát Isten rendelte (Róm 13,1), hanem azért a szolgálatért, amelyet betölt az ország javára. Péter levélének indoklása különbözik a Római levéltől. Nem beszél a királyi méltóság isteni eredetéről, és nem tekinti Isten elleni lázadásnak, ha valaki ellene szegül a hatalomnak (Róm 13,2). Mivel magyarázható ez a különbség? Valószínűleg azzal, hogy a két irat más és más élethelyzetben született. A levél megemlíti azokat a jogtalan bántalmazásokat, amelyeket a gyülekezeti tagoknak kellett elszenvedniük (2,12; 4,12–19). A levélíró e negatív tapasztalat ellenére is azt a meggyőződést képviseli, hogy Krisztus követőinek el kell fogadniuk az állam intézményét. Ez pedig szembeötlően különbözik a Jelenések könyvének felfogásától, amely a római császárságot a gonosz segítőtársának, illetve Babilonnak nevezte, és emiatt ellenállásra buzdította a keresztyéneket (Jel 13,1–10; 14,6–13).

14. vers

A következő mondat így írja körül a király és a helytartók (*praesides provinciarum*) feladatkörét: *a gonosz megbüntetése és a jó megdicsérése*. A királyi hatalom jogosultsága abban áll, hogy szavatolja az igazság és a törvényesség érvényre jutását. Mai szóval: biztosítja a jogállamiság működését. E formális meghatározás megfelel a hellenista világ államethosának.²¹ A levél ezen a ponton egyezőséget mutat a Római levél indoklásával (Róm 13,3).

Milyen konkrét királyi, illetve helytartói intézkedésre gondol a szerző? Előszörban a közrend ellen vétő személyek megfélemezésére, a gyilkosok, arablók és tolvajok *megbüntetésére* (εἰς ἐκδίκησιν κακοποιῶν), másodsorban a példás életű polgárok nyilvános *megdicsérésére* (ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν),

²¹ Goppelt, L.: *i. m.* 185.

megjutalmazására, a díszpolgári címmel való kitüntetésére, a babérkoszorú ajándékozására és nevük márványtáblára való felírására. A király ilyen intézkedésekkel fékezte a gonoszság terjedését, illetve ösztönözte a jó cselekvését. A hellenista világban az volt a tisztességes városi polgárok életcélja, hogy elismerjék erényes életvitelüket. Az ószövetségi gyülekezetben viszont az igazságosság volt a legfőbb cél.

15. vers

A király iránt tanúsított engedelmességnek már haszna is van: a keresztyének ezzel szabnak gátat az értelmetlen emberek rosszindulatú vádaskodásának. A keresztyéneket mint jövevényeket mindig kettős színben tüntették fel. Mivel nem ismerték Jézus Krisztus tanítását, a pogányok a hívők mindennapi viselkedése alapján ítélték meg az új vallás értékét. A jó cselekedetet mindenki elismerte, s így nem lehet érvet felhozni ellene. Ezért a levél ismételtén azt tanácsolja a gyülekezetnek, hogy a jó cselekedetek által győzzék meg a rágalmozókat (ld. még 3,17; 4,2).

A keresztyének elleni vádak az *értelmetlen, balga* (ἄφρων) emberek tudatlanságából születtek. A balgáknak nevezi a pogányokat, akik nem ismerik Istent és az igazságot (vö. Lk 11,40; 12,20; Róm 20,20), illetve Isten akaratát (Ef 4,18), és ezért *tudatlanságban* (ἄγνωσία) élnek. Nem szabad elfelejteni, hogy megtérésük előtt a címzettek is tudatlanságban éltek (1,14), Isten azonban kiválasztotta (1,2) és megváltotta őket (1,18). Mivel a pogányok nem tudatosan vétének a kilencedik parancsolat ellen, ezért megbocsátható a tettük. A levél írója azt tanácsolja a kis-ázsiaiaknak, hogy a szemet szemért, fogat fogért elv alkalmazása helyett jóval fizessenek a rosszért. A békés magatartás a legjobb eszköz arra, hogy jobb belátásra bírják a tudatlanokat, és elejét vegyék a gyűlölség kiéleződésének. A békesség keresése megfelel Isten akaratának (Mt 5,43–48).

16. vers

Ez a vers politikai vonatkozásban beszél a *szabadságról* (ἐλευθερία).²² A levélben csak itt van szó a szabadságról, amely fontos téma Pál apostol leveleiben (Róm 6,18–22; Gal 5,1. 13; 2Kor 3,17). A verset csak a 13. és a 15. vers összefüggésében lehet helyesen megérteni.²³ A keresztyének szabad emberként gyakorolják a király iránt tanúsítandó engedelmisséget. De hogyan lehet egyszerre két úrnak szolgálni? Miként lehet szabad az a polgár, aki

²² Schlier, H.: ἐλευθερία címszó. In: *ThWNT* II. (1967), (484–500), 484–488. és 497.

²³ Brox, N.: *i. m.* 122.

aláveti magát egy külső hatalomnak? A levélíró keresztyén szempontból fejti ki a paradoxonnak tűnő felszólítást.

A hellén világ sztoikusai számára a szabadság a szenvedélyektől való függetlenséget jelentette. A sztoa szerint az a bölcs ember lesz szabad lelkileg, aki magáévá teszi a világmindenség szellemét, törvényét. A palesztinai zsidóság körében megoszlottak a vélemények az igazi szabadságot illetően. A zélóták csupán Isten királyságát és uralmát fogadták el, és minden más külső uralmat, politikai hatalmat visszautasítottak, így a római fennhatóságot is. A farizeusok nem feltétlenül lázadtak az idegen uralom ellen. Azt tanították, hogy az ember szabad, aki a törvényt tanulmányozza (Avot 6,2). Péter első levele viszont másképpen vélekedik: a szabadságot a hívőnek nem a törvény iránti engedelmisség biztosítja, hanem Isten megváltó tette (1,18). Az ember nem saját erejéből válik szabaddá a bűn hatalmától, hanem Krisztus vére által. Aki megszabadult a testi kívánságoktól, Istent fogadja el Urának, és neki engedelmeskedik mint az ő szolgája (vö. Róm 6, 22). Jézus Krisztus szabadítása által az ember nem válik függetlenné, hanem identitását abban a kapcsolatban találja meg, amely a teremtményt teremtőjéhez, Istenhez köti.²⁴ Úgy engedelmeskedjenek a királynak és a helytartóknak *mint Isten szolgálói* (ὡς θεοῦ δοῦλοι). A keresztyének lojalitását az Istennel való közösség határozza meg. Ebből következik, hogy ismerik a helyes engedelmisség határát, amely megőrzi őket a szolgálalkúság és a kritikátlan alávetettség hibájától.

A szabadsággal azonban vissza is lehet élni, fel lehet használni a szabados életvitel igazolására. A levél szerzője ezért figyelmezteti a hívőket: *nem úgy, mint akik a szabadságot a gonoszság takarójául használják, hanem mint Isten szolgálói*. Itt viszont nem lehet pontosan eldönteni, hogy a levélíró az erkölcsi vagy a politikai szabadosság hirdetői (libertinizmus) ellen óvja őket.²⁵ A libertinizmus hívei nem tulajdonítottak fontosságot a világi élet dolgainak, és semmi be vették a társadalmi együttélés törvényeit. Pál apostol így figyelmeztet e téves tanítás veszélyére: *Mert ti, testvéreim, szabadságra vagytok elhíva, csak a szabadság nehogy ürügy legyen a testnek, hanem szeretetben szolgáljatok egymásnak.* (Gal 5,13) Az Isten akarata iránti engedelmisség megőrzi a keresztyéneket attól, hogy visszaéljenek a szabadsággal, és a maguk kénye-kedve szerint

---

²⁴ Geréb Zsolt: Pál apostol néhány gondolata a szabadságról. In: uő: *Újszövetségi tanulmányok*. Partium Kiadó, Nagyvárad 2005, 215–223.

²⁵ L. Goppelt itt a gnosztikus gondolatok beszivárgására gondolt, ld. Goppelt, L.: *i. m.* 188.

értelmezzék azt. Ezért a gyülekezet tagjait az engedelmes gyermekekhez hasonlítja (1,14: ὡς τέκνα ὑπακοῆς).

17. vers

A keresztyének társadalmi-politikai kötelességéről szóló intelmet négy tagból álló felszólítás foglalja össze. A felszólítások párosával kapcsolódnak egymáshoz.²⁶

Krisztus követőinek *tiszteletet* kell tanúsítania a társadalom minden tagja irányában – a rabszolgától a királyig, a szegénytől a gazdagig –, mivel mindenki Isten teremtménye. Ez az emberi méltóság elismerését jelenti. A külvilág iránti nyitottság sürgetése azért jelentős, mert a levél tanúsága szerint mindenki szorongatta, igazságtalanul rágalmozta a hívőket (2,12). A tiszteletteljes viselkedés hatására viszont megváltozik a kívülállók véleménye.

A második intelem a gyülekezet tagjai, a keresztyén *testvérek* iránti *szere-
tetre* vonatkozik (τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε). Az ószövetségi nép tagjai úgy tekintettek egymásra, mint akik testvérek. Jézus is azokat tartotta atyafiainak, akik az Isten akaratát cselekszik (Mk 3,31–35). Ez a bensőséges *testvéri* (ἀδελφότης) kapcsolat kötötte össze az újszövetségi egyház tagjait.²⁷ A levélíró az 1,22-ben arra intette az újjászületett gyülekezetet, hogy egymást kitartóan és szívből szeressék. A kölcsönös szeretet gyakorlása erősítette a testvérek ösz-
szetartozását. A *szeretni* ige (ἀγαπᾶω) nemcsak az érzés kinyilvánítását je-
lenti, hanem konkrét segítségnyújtást. Ebben különbözik a sztoikusok által szorgalmazott filantropiától, amely elsősorban beállítottságot, érzelmet jelent minden iránt, ami az embert érinti.

A testvéri szeretet nem zárja ki a felebaráti szeretet gyakorlását (1,22; 3,9). Az irgalmas samaritanus példázata azt szemlélteti, hogy a felebaráti szere-
tet azok felé irányul, akikkel közvetlenül együtt élünk egy városban, illetve egy faluban (Lk 10,25–37). A Pál apostol által alapított gyülekezetek is kü-
lönbséget tettek a *mindenki* iránt tanúsított jó cselekedet és a testvérek *egymást*
támogató szeretete között (Gal 6,10: *Ezért tehát, míg időnk van, tegyünk jót min-
denkivel, leginkább pedig azokkal, akik testvéreink a hitben.* Ld. még 1Thessz 5,15).

²⁶ Goppelt, L.: *i. m.* 188.

²⁷ Az ἀδελφότης szó, amelyet a szerző az ἀδελφός főnévből képzett, csak a 2,17-ben és az 5,9-ben fordul elő. Az első esetben a helyi gyülekezet, a másodikban az egyetemes egyház tagjaira vonatkozik. Ld. Soden, H. von: ἀδελφός, ἀδελφή, ἀδελφότης κτλ. címszó. In: *ThWNT* I. (1966), (144–146) 146.

A harmadik intelem *Isten félelmére*, a negyedik a *király tiszteletére* buzdítja a címzetteket. A felszólítás a Péld 24,21-re támaszkodik: *Féljed, fiam, az URat és a királyt, és felforgatók közé ne keveredj!* A levélszerző ezt így módosítja: *Istent féljétek, a királyt tiszteljétek.* A *félelem* (φόβος) azért illeti meg Istent, mert ő a teremtő, az élet és a halál Ura. A királynak csak *tisztelet* (τιμῆ) jár, akárcsak a többi embernek, és ez a felfogás eltér attól, amit a Róm 13,3 mutat. A módosítás háttérében az egyre erősödő császárkultuszt kell keresni, amely isteni tiszteletet követelt a földi uralkodóknak. Péter első levele a király iránti engedelmisségre szólítja fel a keresztyéneket a jó rend fenntartása érdekében, de ugyanakkor kijelöli e lojalitás határát.

Összefoglalás

1. *Mivel indokolja Péter első levele a keresztyének felelős magatartását a világi intézményekben?*

A keresztyének felelős életvitelének alapja krisztologikus, illetve szóteriológikus természetű (ld. 1Pt 1,18–20). Őket Krisztus megváltó műve tette szabaddá az engedelmisségre és a tisztességes életvitel gyakorlására. Az engedelmes magatartás formája nem a felsőbbség iránti félelemből következik, hanem az *Úr akaratából* táplálkozik. Magatartásuk vezérelve az volt, hogy be kell tartaniuk a szentség törvényét: *Szentek legyetek, mert én, az Úr szent vagyok.* (1,15–16) A levél szerzője a hellenista világ nyelvére fordítja le az ószövetségi szentenciát: *tisztességesen éljétek* a pogányok között, és magatartásotok legyen példamutató. Ennek az utasításnak hármass célja volt: a) apologetikus, b) missziói és c) eszkatológiai.

a) A levélíró ezzel a szándékkal buzdította a hívőket: igyekezzenek elhárítani az őket ért hamis vádat, hogy tudniillik gonosztevő emberek, a társadalom ellenségei és a közrendet felforgató bűnösök volnának (4,15). Ezekre a vádakra úgy válaszolhatnak, hogy bebizonyítják a vádak ellenkezőjét. Példamutató életükkel egyfelől felmentést nyerhetnek az alaptalan rágalmak alól, másfelől pedig megváltoztathatják a kívülállók véleményét.

b) A levélíró buzdítása másodsorban missziói célzatú: a keresztyének jó cselekedetei megtérésre, illetve Isten dicsőítésére indítják a kívülállókat.

c) Az etikai felelősség harmadik indítéka: az ítélobíró előtti számadás az utolsó napon.

2. *Miben áll az együttműködés sajátossága?*

A keresztyének nem félelemből, hanem a Jézus Krisztustól nyert *szabadság* alapján engedelmeskednek a felsőbb hatóságnak. Együttműködésüket

szolgálatnak tekintik és nem a világi hatalom kiszolgálásának. Tisztességes magatartásuk által az emberek közötti tiszteletet akarták mértékadóvá tenni, amely minden humánus társadalom alapja. Ebből a két indítékból következik lojalitásuk forrása és egyben határa.

3. *Miben különbözik Péter első levelének tanítása a Római levél, illetve a Jelenések könyve látásmódjától, és mi indokolja ezt?*

Péter első levelének tanítását a kritikus szemlélet jellemzi. Ez abból az élethelyzetből következik, amelyben a kis-ázsiai gyülekezetek éltek. Mivel a levélírás idején erőteljesebb volt a keresztyének üldözése, mint a rómaiakhoz írt levél keletkezéséskor, a levélíró a távolságtartó magatartást javasolja Krisztus követőinek. Azaz: ne úgy tekintsenek a felsőbbség képviselőire, mint akik az Isten szolgálói (A rómaiakhoz írt levél), hanem úgy, mint akik olyan emberi intézményt képviselnek, amely a társadalom jórendjén és a békeség fentartásán fáradozik. Péter első levele a fenti álláspont miatt fordul szembe a Jelenések könyvének elutasító tanításával. Ez ugyanis a sátán eszközét látta a világi felsőbbség intézményében. Ez a magyarázata annak, hogy a levél szerzője – Jézushoz és Pál apostolhoz hasonlóan – együttműködésre, nem pedig ellenállásra buzdítja a keresztyéneket. Ez a tanítás a történelem folyamán iránymutatást jelentett a kisebbségi élethelyzetben élő egyházaknak.